

nus habeat dominium, & jurisdictionem ipsius oppidi, quod ibi pluribus confirmat rationibus.

7 Quarto & ultimo ex eo, quod ratio, propter quam usus pascui publici conceditur habitantibus in oppido; utique est, ut oppida populentur, & augeantur, & habitatoribus abundent; ut in l. 2. in fine, C. communia de marumissionibus, ibi: Ampliandam enim magis civitatem nostram; & in l. 2. C. de indicta viduitate tollenda, Rubeus cons. 9. in fine, In causa que vertitur, numer. 5. Girona de privilegiis num. 34. ibi: Ratio est, ut oppida habitatoribus abundent. & supra diximus cap. 5. num. 4. quæ quidem ratio, & legis mens, in Dominis populorum in eis non habitantibus utique deficit, & labefactatur; ergo per consequens decisio, ex vulgata regula capituli, cum cessante, de appell. & l. adigere 6. D. de jure patron.

8 Quibus, & aliis fundamentis hanc sententiam, ut verissimam tuentur; & latissime comprobant Burgos de Paz in d. l. 3. Tauri, par. 1. concl. 3. à n. 462. Greg. Lop. in dict. l. 9. tit. 28. par. 3. Didac. Covarr. d. cap. 37. pract. Petrus de Avend. d. tracta. de exequendis manda. cap. 4. num. 20. vers. Ex quo dicebant, Narbona ubi sup. num. 226. cum sequenti.

9 Et ea retenta, non oberunt fundamenta contrariæ opinionis; in quorum solutione, & satisfactione non immorabor: quia eis sigillatim responderet Burg. de Paz omnino videndus, ubi proximè, ex num. 486. vers. hanc partem, cum pluribus sequentibus, usque ad num. 493.

10 Illud tamen nosse oportet, quod cum in pascuis antiqua consuetudo servanda sit, ut in dicta l. 1. in fine, C. de pascuis publicis, lib. 11. docet Laurentius Calcanens cons. 49. incipit, Commune contra commune, col. 2. & idem colligitur ex l. 20. Curiarum Matriti, anni 1528. si Domini oppidorum probaverint usum pascui per tempus immemorabile, licet in oppidis non habitaverint, poterunt utique virtute immemorialis temporis, & præscriptionis absque habitatione, jure pascui publici frui; ut cum Francisco Balbo in tractat. de præscript. 2. part. quarta, 3. q. principali, & Cæpola in tractatu de servitutibus, cap. de servitate juris pascendi, vers. sed dubium potest esse, tradit Burgos de Paz d. n. 493.

CAPUT VII.

An Prætores, suorumque Locumtenentes Castellani, cæterique Judices, & eorum Ministri, & famuli sui durante officio pascuo publico uti possint?

SUMMARIUM.

- 1 Prætor, Magistratus, & Judex, utrum durante officio, pascuo publico uti possit, & vicinus reputetur? disputatio ni submittitur.
- 2 Prætor, Magistratus, & Judex, vicinorum oppidi caput est.
- 3 Expenditur text. in l. cives, juncta expositione Glossæ, verbo, allectio, & in l. Senatores, C. de incolis, lib. 10.
- 4 Cives, vocantur Municipales; & Magistratus, Municipalis.
- 5 Magistratus, & Judex, frequenter in oppido habitat, & residere debet.
- 6 Referuntur Doctores, qui defendunt Prætores, Judices, & Magistratus, durante officio vicinos reputari, & pascuis potiri debere.
- 7 Referuntur Doctores, qui contrariam opinionem sunt sequuti.
- 8 Adducitur ratio hujus opinionis.
- 9 Prætores, Magistratus, & Judices, per tempus officij videntur animum habitandi habere.
- 10 Respondetur, & satisfi objectioni contrariæ opinionis.
- 11 Prætores, Magistratus, Judices, & cæteri Officiales, an teneantur ad onera aliorum vicinorum? traditur remissive.
- 12 Famuli mercenarij, & servitores Prætorum, & Magistratum, cæterorumque Officialium, vicini, & habitatores dicuntur, & pascuo publico in loco ubi commorantur frui debent.
- 13 Famuli mercenarij, sicut cæteri vicini, à muneribus publicis non excusantur.
- 14 Expenditur text. in cap. rogationes, de consecratione, dist. 3. juncta l. plebs, ff. de verbor. signific.
- 15 Expenditur tex. in l. 1. & 2. C. de Episcopis, & Clericis.
- 16 Famuli mercenarij, nec ad vicinitatem recipiantur, nec manera publica subeunt.
- 17 Famuli mercenarij frequenter, nec animum

Caput VII.

animum permanendi in oppido habent, nullam bonorum substantiam.

18 Famuli, & Dominus, unius tantum persone loco habentur.

19 Famuli (secundum distinctionem que traditur) hic, vicini, vel cives reputantur.

1 Hujus capituli decisio, & propositi dubij resolutio, ab ea profectò dependet quæstione, an Magistratus, vel Judex electus durante officio civilitatem habeat, & vicinitatis commoda, ac privilegia consequatur?

2 In qua, pro affirmativa parte illud in primis adduci solet, quod Judex, Prætor, seu Magistratus, vicinorum Caput est, sicut dicebamus supra, in cap. præcedenti, de Domino oppidorum, autoritate Baldi in l. observare, §. proficisci, num. 12. ff. de officio proconsulis. Unde non minus, quam cæteri cives, & vicini publicis commodis gaudere debet, argumento text. in l. quoad statum, ff. de testamento militis, observat Bart. in l. municipes, §. fin. ff. ad municipalem, Petrus Surdus decisione 330. num. 24. vers. Et vidimus, volum. 2.

3 Secundò, ex dict. l. cives, C. de incolis, lib. 10. juncta expositione Glossæ, verbo allectio, & in l. Senatores, C. eodem tit. ibi: Senatores in sacratissima urbe domicilium dignitatis habere videntur.

4 Tertio quia cives vocantur municipes, & è contra l. 1. ff. ad municipalem, iudex verò, ex eadem ratione vocatur Magistratus municipalis, in l. Lucius, & l. filius, §. Senatores, l. municeps, ff. eod. tit.

5 Quarto, quia si ad habitationem respicimus (quæ quoad usum pascui necessaria est, ut supra, diximus) quis tam continuo, & frequenter in loco habitat? quam Magistratus durante officio.

6 Quibus, & aliis fundamentis hanc partem, & juri, & rationi consonam dicunt ultra Doctores in legibus supra relatis, Gloss. in c. fin. de parochis, verbo, habitatores, Gloss. in l. penultima, C. de incolis, lib. 10. Platea in dict. l. cives, Puteus de syndacatu, verbo, civilitas c. 1. & 2. Cathald. eodem tractatu, q. 20. num. 17. Amadeus eodem tractatu, num. 258. Aviles in cap. 1. Prætorum, gloss. ni consentiran, n. 16. Boëtius decis. 260. num. 18. Menochius de arbi-

trariis, casu 86. num. 27. & sequentibus, (licet tandem resolvat, id relinquendum arbitrio Judicis, ut aliquibus inspectis conjecturis, quarum nonnullas reculit ibi, ex rerum, & personarum qualitate, rem istam decernat:) Petr. Surd. cons. 106. num. 6. Bobadilla in suo eleganti Politicorum tractat. lib. 5. cap. 1. num. 58. Burg. de Paz in 3. Tau. num. 397. Zerola in praxi Episcopali, 1. par. verbo, Iudex vers. decimo quinto, Mod. Pist. illustrium quæstionum, part. 2. q. 85. num. 4. Girona tractatu de privilegiis, num. 11. Stephanus Gratianus, 1. tom. disceptationum foren. c. 184. numer. 50. Sesse decis. Aragon. 9. num. 6. part. 1.

7 Quæ resolutio verissima est, & absque dubio amplectenda; licet contrariam amplexi fuerint, Alciatus resp. 55. num. 9. Menoch. de arbitrariis, casu 86. num. 8. Gratianus disceptationum, dist. c. 181. num. 4. Ignatius del Villar, obiter, & nullum adducens fundamentum, ubi supra, d. resp. 7. 5. parte, num. 22.

8 Qui tamen ea possunt se inniti ratione, quod Correctores, seu Officiales missi, cum temporale frequenter sit eorum officium, vel exercitium commissum, videntur habere animum redeundi, & non permanendi, sicut dicimus vulgò de scholaribus causâ studentium in urbe Academica habitantibus, quorum habitatio domicilium, nec vicinitatem non tribuit; ut in dict. l. lex Cornelia §. si tamen, ff. de injuriis, ibi: Ponamus enim studentium causa Rome agere, Rome utique domicilium non habet, &c. ubi Bart. Socinus in cap. ultim. ad finem, vers. si verò signa, de foro competentis, Cephalus consil. 431. numer. 127. Ruinus consil. 18. num. 12. lib. 1. & facit text. in l. quæsitum 76. in princip. de legat. 3. & in l. nihil, in principio, ff. de captivis, & postlimin. revers. & in l. ex factis, la secunda, §. rerum, ff. de hered. instituendis.

9 Sed tamen fundamentum hoc facile prosternitur, si consideres Correctores, seu Officiales, aut Castellanos, saltem pro tempore officij necessario censeri habere animum habitandi, seu permanendi in illo loco: quinimo ex injuncti officij, seu ministerij obligatione, & onere ad id teneri: ut in l. 6. tit. 5. lib. 3. & in l. 6. tit. 3. lib. 7. nove Re-

copil. & utrobique notat. *Azedo.*

- 10 Illa autem consideratio, quod officio finito poterunt discedere, & ad patriam suam se revocare; in nihilo obest: si quidem id ipsum poterit considerari in quolibet vicino, cui ex *l. Regia*, & ex his quæ *suprà*, in *cap. 5.* adduximus, & prænotavimus, libera manet facultas recedendi; nec aliquo pacto potest obstringi à loco, in quo vicinitatem habet, non discedendi, novumque in alio oppido quærendi domicilium: & ita respondet, & contrariæ opinioni satisfacit Burgos de Paz *ubi supra*, d. num. 397. *vers. cui sententia non officiant*: Narbona in d. l. 20. *glos. 2. ex num. 26.* An verò Correctores, Officiales, seu ministri, ad onera aliorum vicinorum teneantur? disputat Gratian. d. c. 181. n. 57.
- 12 Utrum verò famuli mercenarij istorum Correctorum, vel officialium cives reputentur, & vicini, ut pascuis publicis, & cæteris commoditatibus uti possint? disputari, & in dubium revocari frequenter solet. Nam & vicinos cenferi, & vicinitatis emolumentis frui debere non ineptè suadetur, ex doctrina Bartoli *conf. 41. num. 3. volum. 1.* ubi ait statuta loquentia in habitantibus civitatem; obtinere, & procedere in eo, qui est famulus alterius in eadem civitate habitantis; quem refert Thomas Gram. *decis. 87. n. 4.*
- 13 Quinimò hos famulos, utpotè oppidanos, & vicinos à muneribus non excusari, probatur in *l. libertus 17. in principio*, ff. *ad municip.* & conducit Gloss. verbo, *ante siete testigos*, in *l. 1. tit. 1. par. 6. post medium*, quæ ait, quod famulus poterit esse testis in testamento nuncupativo, in quo, ut notum est, necessariò testes debent esse cives, seu vicini, ex *l. 3. Tauri.*
- 14 Deinde, & facit rex. in *cap. rogationes, de consecratione, dist. 3.* ibi: *De populo est*, junctâ *l. plebs*, ff. *de verbor. signific.*
- 15 Accedit pro hac parte textus in *l. 1. c. 2. de Episcopis & Clericis.* & quod tradit Baldus in *dist. l. observare*, §. *proficisci*, ff. *officio Proconsulis*, ubi ait hos famulos, quemadmodum & Dominos, vicinos reputari.
- 16 Contraria tamen sententia eo poterit vallari fundamento, quod famuli isti non recipiuntur ad vicinitatem,

seu incolatum, nec populi onera subeunt: unde consequens est pro vicinis non haberi, in *l. 1. ff. ad municip.* ubi Bart. à *numer. 16.* & in *l. cives, C. de incolis, lib. 10.* latè Parisius *conf. 17. volum. 1. n. 3.*

Maximè, quod isti famuli frequentius sine animo diu permanendi, & absque ulla bonorum substantia, domo seu re familiari, inveniuntur, & communiter degunt, & vivunt; quare in eis non potest considerari talis habitatio in oppido, quod ejus intuitu pascuis debeant frui, ut argumento tex. in *dist. l. nihil*, ff. *de captivis*, & *postlimin. reversis*, ut in *l. 2. c. in l. verum*, *Cod. de incolis*, & *originarijs, lib. 10.* & ex aliis fundamentis contendit Paulus Parisius *conf. 53. num. 91. volum. 3.*

Tandem, quia famuli, & dominus una persona reputantur, non autem diversi vicini, nec diversa capita, ut in *l. si verò, in principio*, ff. *de his qui deiecerunt, vel effuderunt*, ubi notat Baldus.

Sed tamen hujus controversæ quæstionis verà resolutio ea profectò distinctione præcluditur. Nempe, quod si isti famuli domum suam de per se habeant, aut sicut vicini, fuerint recepti, secundum statutum municipale, aut consuetudinem loci, & ibi cum uxore, vel filiis, aut bonis habitaverint, & muneribus, & oneribus, publicis, ac communibus sint expositi, sine dubio, utpotè cives, & vicini habebuntur, & pascuis publicis, & alijs emolumentis sicut cæteri cives, & vicini, fruuntur. Sin verò tales famuli, aut mercenarij sint, quod in eis non concurrant quæ proximè diximus, sed tantum Dominis suis in eadem domo inserviant, absque propria domo, & bonis, ut vulgò id contingit, & videmus in illis servitoribus, quos Hispano sermone vocamus, *Pajes*, & otros *criados semejantes que asisten en casa*, in istis nulla potest considerari vicinitas, seu habitatio, ut pascuo publico, & cæteris emolumentis uti valeant. Et ad hanc distinctionem reducenda sunt, quæ in proposito latè adducunt, & perpendunt, ultra *suprà* relatos Menochius de *arbitrarijs, libro secundo, centuria 6. casu 572.* Burgos de Paz *ubi supra*, *conclusionem 3. num. 411.* usque ad *numerum 420.* Bonacosa *in tract. de famulis.*

mulis, quæstion. 176. Gironda *dist. qu. 1. de privil. à numero septimo, usque ad numer. 25.* Sesse *decision. Regni Aragon. 10. n. 8.* Narbona *ubi supra, num. 222. eam sequenti.*

CAPUT VIII.

Utrum Clerici, vel Monachi, pascuo publico uti possint ad sua pecora pascenda?

SUMMARIUM.

- 1 Clerici, vel Monachi, an sicut cæteri cives, & vicini, pascuo publico uti possint? proponitur disputandum.
- 2 Affirmativa partis quæstionis proposita sequaces Doctores referuntur.
- 3 Statutum favorabile laicorum etiam ad Ecclesiasticas personas extenditur.
- 4 Clerici, & Monachi, licet civitatis munera non subeant; onera tamen spiritualia subeunt.
- 5 Clericis quare Decima fructuum persolvatur? traditur breviter.
- 6 Clerici, & Monachi, cives, & vicini reputantur, & quare?
- 7 Clerici, & Monachi utram obstricti sint legibus, & ordinationibus circa usum pascui conditis: sicut cæteri vicini, & cives? disputationi exponitur, & resolvitur n. 9.
- 8 Clericorum, vel Monachorum pecora in pascua vetito inventa, an detineri possint? & quis Index hujus rei notionem habeat, secularis; an verò Ecclesiasticus? & n. 12.
- 9 Expenditur lex Regia 1. tit. 3. libr. 1. novæ Recopil.
- 10 Clerici, Monachi, quemadmodum pro suis pecoribus alendis pascuo publico potiuntur, ita & pænis, & ordinationibus usus pascui obnoxij sunt.
- 11 Clerici, & Monachi contribuere tenentur, in collecta, vel salario custodis terminorum.
- 12 Index secularis (secundum aliquos) adeundus est pro exactione pænarum contra Clericorum pecora.
- 13 Referuntur Doctores qui putant, Iudicem Ecclesiasticum de hoc cognoscere debere.
- 14 Traditur distinctio, qua opinionum desidia ad fœdus, & veram in-

telligentiam reducitur.

- 15 Monasteria in oppidis, ubi habent domus cultura designatas, vulgò granjas, utrum pascuo (sicut alij vicini) frui possint?
- 16 Negativa pars propositæ quæstionis secure observatur.
- 17 Monasteria tantum, in loco, in quo sunt constructa, vicinitatem consequuntur, & pascuis publicis potiri possunt.
- 18 Habitare proprie non dicitur in oppido, & loco, qui unum, vel duos servos tantum ibi habet.
- 19 Monasteria pascuo utuntur, quoad animalia cultura, vulgò, de su labrança, in terminis & pascuis illius loci, & oppidi ubi habent domos cultura, quæ nostro idiomate dicuntur granjas.
- 20 Expenditur, & intelligitur text. in *l. 12. tit. 7. lib. 7. novæ Recopilat.*

Um vicinis, & civibus in villa habitantibus pascui usum concedi, ex *l. 29. tit. 28. part. 3. supra adducta*, dixerim; opportunè quæri potest, utrum Clerici, & Monachi, quoad usum pascui, vicinorum, & civium loco habeantur?

Et quod, Clericis, & Monachis, non minus quàm cæteris civibus, & vicinis pascua Universitatis patere debeant, defendit Oldradus *consilio 32.* quem refert & sequitur Boërius *decision. 26. c. 260. numero decimo octavo.* Chaffan. in *consuetud. Burg. rubric. 13. desforestis §. 8. numer. 15.* Albericus in *l. 1. ff. quod cujusque universitatis nomine*, Joan. Vesian. in *consuetud. Avern. charta 235. column. 2.* Quia statutum favorabile laicorum, etiam extenditur ad Ecclesiasticas personas, ut tradit Ioann. Andr. in *cap. fundamenta, §. ne autem, de electione, libro sexto.* Domin. de sancto Gemin. in *cap. fin. de officio delegat. in 6.* Abbas antiquus allegatione 101. incipit, In civitate Florentiæ, *columna 5.* Baldus in *l. cunctos populos, Cod. de summa Trinitate, numero decimo.* Anton. de Butrio in *capit. quæ in Ecclesiis, de constitutionibus*, Alexand. *consil. 111. numero octavo, libro septimo.* Abb. in *capit. Ecclesia sancta Maria, eod. tit. numero vigesimo quinto*, ubi Felinus *num. 28. idem Abb. in cap. constitutus,*